

Т. Черниш,

вчитель початкових класів спеціалізованої школи 155 - з поглибленим вивченням англійської мови,

м. Київ

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ «БАГАТОВИМІРНОЇ СУТНОСТІ ГУМАНІЗМУ» ЯК ФОРМИ АНТРОПОЛОГІЧНОГО, ПСИХОЛОГІЧНОГО ТА АКсіОЛОГІЧНОГО АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація представляє собою історичний процес, головним змістом якого виступає формування світової економіки на основі досягнень науково-технічного прогресу, інтеграції фінансових ринків і промислового виробництва, встановлення міжкультурних глобальних взаємозв'язків. Результатом цього історичного прогресу є об'єктивно сформована взаємозалежність – соціокультурна, політична, економічна, на основі виникнення і розповсюдження надтериторіальних і наддержавних організаційно-управлінських та інших структур. Разом з тим, соціальна природа глобалізації характеризується посиленням соціальної нерівності між класами і соціальними верствами, поглибленням нерівності між «золотим мільярдом» і підкореними народами, переорієнтацією всієї культуротворчої діяльності людини на виживання в умовах екологічної катастрофи, нерівності, глобальної експансії інформаційного і культурного простору, перетворенням знання на істотний елемент суспільного багатства. Глобалізація здійснює вплив на духовні сфери суспільства, що формують особистість та розхитують її традиційні цінності. Трансформації, що породжені глобалізацією, істотно перетворюють морально-етичний, психологічний стан людини, а, отже, і сучасне суспільство. Ідеологія гуманізму як одна із самих значимих духовних цінностей орієнтувала людину на подолання існуючих несправедливостей і вад суспільства, покращення умов життєдіяльності, вирішення проблем, пов'язаних зі станом особистості, удосконаленням матеріальних та духовно-ідеологічних і світоглядних відносин. В умовах техногенної цивілізації сформувався новий тип соціальних суперечностей, який відобразив невідповідність між проголошеними гуманістичними цінностями і реальним станом населення, пов'язаних з існуючими труднощами виживання людини в умовах кризового пособу буття. Глобальні процеси, що відбуваються в сучасному світі, безпосереднім чином відображаються на змісті гуманізму як загальнолюдської ідеології та її духовних цінностях. У сфері людських цінностей самою нагальною проблемою є вироблення світогляду, що відповідає сучасним потребам і можливостям сучасної спільноти. Саме такою цінністю є гуманізм, який стоїть на захисту прав і свобод людини, відстоює достойність і свободу людини і сприяє пошуку шляхів, направлених на деформацію гуманістичних цінностей. Саме моральні цінності і норми є невід'ємною складовою духовного життя соціуму, що детермінують поведінку індивідів та їх взаємовідносини – міжособистісні, групові, соціальні. В умовах радикальних змін суспільства, перегляду основних цінностей буття і освоєння ідей гуманізму як визнання найвищої цінності людини головною задачею є подолання тих суперечностей, що нівелюють значення гуманізму, тому духовне оздоровлення суспільства залежить від гуманізації всього суспільства. Сьогодні український соціум виступає як складний і суперечливий організм, що роздирається суперечностями, клановими і парламентськими війнами, корупційними скандалами, що руйнують стабільність соціуму, сприяють втраті його цілісності, впливом таких цінностей, як ринок, підприємництво, варіативність політичних, економічних, моральних рішень у бутті індивідуумів. Постільки моральні цінності включають в себе уявлення про вищі цінності буття, то їх переосмислення, деформація можуть звести нанівець величезні успіхи практичної і наукової діяльності, політики, економіки, ідеології

та інших суспільних відносин [1]. Аналіз деформації гуманістичних ідеалів у сучасному світі дозволяє привести висновки цих негативних процесів. Серед причин деформації цінностей у сучасному світі слід назвати такі, як втрата духовних і моральних цінностей, відмова від світогляду, що базується на справедливості, відсутність уваги і поваги до людини, знецінення життя людини та його моральності. Ігнорування проблем особистісного розвитку та формування громадянськості людини негативно відбиваються і на рівні професійних якостей людини. Гуманістичні ідеали людяності, добра, справедливості, рівноправних відносин між людьми вже давно ввійшли у золотий фонд філософії і людської культури. Сьогодні, коли багато з цих цінностей втрачені, постає питання вироблення механізмів їх відновлення та реалізації в таких інститутах, як сім'я, школа, заклади освіти, що функціонують у динамічно плинному світі з їх суперечностями глобального характеру, загрозою соціально-економічної кризи, дегуманізації і відчуження від суспільного та особистісного розвитку, інших людей, від сфери праці. Сьогодні більш цінними і витребуваними формами гуманізму є колективізм, солідарність, дружба, чим абстрактні права людини та необмежена «свобода особистості». В умовах трансформації сучасного соціуму різко зростає роль злагоди, довіри, терпимості, солідарності, чесності, порядності, поваги до людської гідності. По мірі того, як держава буде змінювати нематеріальну сферу на головне завдання свого піклування, вона буде набувати риси соціальної держави чи держави соціального гуманізму. Держава повинна стати гарантом функціонування закладів соціальної сфери, збереження і розвитку систем соціального захисту населення, реалізувати у своїй економічній політиці принцип гуманізму. Соціальний гуманізм вибудовує систему моральних критеріїв в організації гармонійних людських відносин, як в організації господарської трудової діяльності, так і в розповсюдженні результатів економічної діяльності. Реалізація принципу гуманізму розкривається через охорону праці та здоров'я людей, людей з обмеженими можливостями і літніх людей, розвиток системи соціальних служб і встановлення пенсійного забезпечення, гарантій соціального захисту населення. Тому принцип соціального гуманізму включає соціальну і гуманістичну спрямованість економічної політики, рівні можливості всіх людей, незалежно від добробуту і релігії, національності і місця проживання для реалізації своїх здібностей, отримання освіти і забезпечення своєю працею гідного рівня життя людей; активну роль держави у забезпеченні інтересів всього суспільства, у формуванні політики добробуту і основних гарантій всьому населенню, а не окремішій кучці багатіїв, розвитку науки, освіти, культури, охорони здоров'я, просвітництва, охорони оточуючого середовища, підтримки інновацій і технічного прогресу заради процвітання народу, боротьби зі злочинністю та підтримки морального клімату в країні та підтримку інститутів громадянського суспільства [2].

Історія світової культури сучасної цивілізації свідчить про присутність в ній певної домінанти – гуманізму, що представляє собою форму антропологічного, психологічного та аксіологічного антропоцентризму. Глибинні історичні трансформації гуманізму свідчать про високу міру адаптивності цього світогляду. У виключно складних умовах кінця ХХ-початку ХХІ століття гуманізм не може не прийняти нові форми і змінити способи свого функціонування. Аналіз найновіших трансформацій гуманізму дозволяє розглядати відображення змін фундаментальних ціннісних установлень у сучасній культурі і разом з тим робить можливим зворотний вплив гуманізму наших днів на сучасний цивілізаційний процес. Процес світоглядного діалогу між сучасним гуманізмом та його опонентами свідчить, що світова культура продовжує розвиватися у діалоговому режимі, як простір часто полярних дискурсів і цінностей. Аналіз змісту, цінностей, методології, форм виявлення сучасного гуманізму дозволяють говорити про гуманізм як форму антропологічного, психологічного та аксіологічного антропоцентризму та складний соціальний і культурний феномен, достатньо суперечливий, структура якого не тільки багатоманітна, але й багатоякісна. Тому для виявлення цього складного феномену слід ввести поняття «багатовимірний гуманізм». Якщо розглядати гуманізм з точки зору

сутності та існування, то слід розрізняти всю багатоманітність його сутнісних якостей, так і багатоманітність форм існування, тобто його присутності і функціонування у певній системі координат культури. Термін «багатовимірний гуманізм» дозволяє охопити всю систему цінностей, методи і психологію мислення, його науково-дослідницьку практику, види соціалізації та стилі життя. Термін багатовимірності дозволяє ідентифікувати гуманізм як відкритий знанневий комплекс, а його основними компонентами є антропологічні, філософські, психологічні, педагогічні, загальнополітичні, еволюційні, екологічні та загальні космологічні і біологічні ідеї. За допомогою терміну «багатовимірність» фіксується комплексний характер сутності та існування гуманізму, а також його складна взаємозумовленість і взаємозв'язок, тому багатовимірність гуманізму репрезентує багатовимірну людину, що живе у багатовимірному світі глобального розвитку. Сучасний гуманізм усвідомлює себе як культурну парадигму, що еволюціонує, а також включає в себе світоглядну систему знань і методів, що вбирають у себе як найновіші, так і перевірені часом і культурою найбільш життєздатні і реалістичні цінності і погляди людини на суспільство, світ і самого себе. Ця парадигма розвивається як постійно оновлюючий інтелектуально-моральний, науково-просвітницький і соціокультурний феномен планетарного масштабу. Сучасний гуманізм розглядається як складова частина проекту Нового Просвітництва, що претендує на роль змістовного мейнстріму культурних трансформацій сучасності, що включає в себе базовий зміст культури, наукового світогляду, свободи, різних форм нетеїстичних поглядів і переконань, критичне мислення, загальнолюдські, екзистенційні, етичні, громадянські та екологічні цінності, загальнодемократичні соціальні ідеали [3]. Сучасний гуманізм як компонента парадигми неомодернізму, що протистоїть постмодерністській парадигмі, складає ціннісне і світоглядне ядро неомодернізму як пост-постмодернізму. Сучасний гуманізм проявляє тенденції до виявлення багатоманітних форм соціалізації та інституціоналізації, намагаючись стати культурною нішею, у якій відбувалася інтеграція гуманістичного світогляду з практикою моральності і правового її забезпечення. Як теоретичний феномен, гуманізм представляє собою принципово не завершену, відкритую, самореферентну метасистему, що включає у якості субсистемних блоків такі сфери знання, як філософія, антропологія, аксіологія, психологія, педагогіка, теорія еволюції, а також основи критичного мислення, соціології, космології, фізики, біології, теорії інформації, що складають сучасну наукову картину світу. Гуманістична антропологія демонструє єдність об'єктристських уявлень про особистість як невід'ємну частину буття, що формується у контексті взаємодії об'єктивних природних, соціальних і культурних факторів, а також суб'єктристських уявлень, у рамках яких особистість розглядається у нескінченному процесі свого становлення у світі екзистенційних переживань, проєктів, реалізацій. Тому в сучасних умовах відбувається синтез гуманізму з ідеями екзистенціалізму, персоналізму, натуралізму, прагматизму, екзистенційно-гуманістичною психологією, новими стилями наукового мислення, персоналізму та педагогічними технологіями. Істотною є реконструкція аксіологічної складової сучасного гуманізму, що вбирає в себе загальнозначимі екзистенційні, етичні, правові, загальнополітичні та екологічні цінності, що свідчать, що гуманізм є багатовимірною реальністю.

Список використаних джерел

1. Черниш Т.М. Культурні маркери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти в умовах мовленнєвої глобалізації XXI століття / Т.Черниш // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2016. – Вип. 65.- С. 153-163.
2. Воронкова В. Г. Формування інформаційної культури особистості як умова успішної адаптації людини до життя в інформаційному суспільстві [Текст] / В. Г. Воронкова // Гілея : науковий вісник: зб. наук. праць. – К. : Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2014. – Вип. № 86 (7). – С. 198 - 203.
3. Максименюк М. Ю., Нікітенко В. О. Інформаційно-комунікативне суспільство як різновид складної соціальної системи і взаємодії / М. Ю. Максименюк, В. О. Нікітенко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : [зб.наук.пр.] – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2016. - випуск №66. - С.266 - 278.

